

BILINTX BERRIZ ERE

Paris'en egon al zera inoiz? An bada kale aipagarri bat, Ravignan, artista aundien kalea. Ementxe bizi izan ziran luzero Paul Picasso ta Max Jakob. Kubo-bidez dabil-tzanen arteko Picasso margolari ospetsuak ementxe zeukan bere lantegia here estudioa; gaurko olerria bide berri bakanez zuzenazi zun Max'ek ere ementxe zeukan bere gela erdi-argitua. Biak ziran adiskide, biak ziran artista; biak alkarri lagundu oi zioten, txiro batek besteari bezela. Max'ek Picasso adoretu zun; bai ta Picasso'k Max ere; bein, onen olerki bat irakurri ondoren, hota zion: "Olerkari bakarra zaitugu gaur".

Donosti'ko alderdi zaarrean ere bada Esterniles kalea. Emen, berriz, lenago ezaguna zan "Café Oriental" esaten ziotena. Bilintx'en garaian, ementxe biltzen ziran poesi-zale batzuk, olerria maite zuten batzuk, Bilintx bera tarteko zala. Maiz kantatu omen zitun bere maitezko bertsoak entzule aien aurrean. Benito Jamar'ek "Poesia Euskara"-ri egin zion itzaurrean dioskunez, emen irakurri zizkion berberak Bekquer'en Rimak eta Aguilera'ren Elegias; bai ta Heine'ren maite-olerki batzuk ere, erderara itzuliak. Ementxe ezagutu zitun Campoamor'ren Doloras, ango tertuli-lagunak irakurrita geienbat. Oso eder zitzaizkion. Ortik, berezkoa jorratu ta lagunak azkortuz, poeta gailen irten zitzaigun Bilintx arotza. Arnas emateak ere, zenbat balio dun!

Arrotz olerkari oiengandik ezer aritu ote zun? Ba-liteke ezetz. Bizkarrondo izatez genun bertso-zale, olerkari, barnea itzez ustu bear zuna. Aurretikoen euskal bertso zarrak irakurriko zitun ziurrik asko, oler-legeak ba-zekizkin, gauzak nola eder esan eta azaldu ere bai. Beraz, erbesteko olerkari oien zerbait irakurri naiz norbaitek iraku-

rrita ere, ta ortik biotza dardarazi ta galfiezakotu, Bilintx'ek bere-berea du idatzi zuen guztia. Heine, Bekquer ta Bilintx, irurok gai bat-bera erabili ta kantatu arren, lenengo blien artean antzeko zerbait bada ere, aien eta Bilintx'en artean ez degu olakorik sumatzen.

Egiari berea emanik aitortu genezake, bada, Bilintx'en olerkia jator ta bere-berea duela. Txoriak, diotenez, ezergutxi ikasten du beste-engandik: bakoitzak du bere kantaa berezia. Bilintx'ell berebat, bere kantaera zun, nai zuena uraxe goxo, errez ta gizonki abesteko. Maitemiña, ordea, Heine'k eta Bekquer'ek baiño ere argi, bizi ta giartsuago azaltzen digu sarritan. Gai ontan eztu, ez, inork ere oiñdiño abestu, euskal-barrutian bederen. Bilintx'ek bezin ederki. Gai au, gero beti darabil zentzuz, inguru-minguru gabe, Heine'ren antzera inoizka lizun-zulora laban egiteke. Muiño ontatik begiratuta ere, Bilintx beti euskaldun.

Auxe izan ere, Bilintx'en beste alderdi bikain bat: euskalduntasuna. Etzan esaera eder billa ibilli, lore pitxi billa; euskeraz pentsatu ta euskeraz mintzatu zan, euskal egikek eskatzen duenez: or aren neurtitz gartsuen doairik irtenena. Bere edozein bertsoan xurgatu genezake, argibide billa. 1862'ko uztailaren 24'an Donosti'ko "El Guipuzcoano"-k argitara eman zun Loriak deritzana. Amairu ahapaldi ditu, zortziko txikitari; kanta-gai, berriz, dama bat, ustezko dama bat. Lauaxeta'ren Maitale kutuna antzera. Naiz-ta berau aren ederrenetarikoa ez izan, ez Heine'k ez Bekquer'ek eztute ain ederki osoturik. Ona amabigarren ahapaldia:

"Gozuaren birtutez
aren asnasiak
lo-arazitzen ditu
nere oñaziak;

usai oberik ez du
banatzen aiziak
loriak maitatuaz
baratzen pasiak".

Entzun askorik idatzi; edo, beintzat, etzaigu aren gauza aundirik guregailño iritxi. Onela Aita Zabalak: "Bilintx'ek ba-zun barrena sartuta seta txoro bat: bere lanak etzutela ezer balio. Esan omen zion bere samin-aldiak nolabait ere gozateko egiñak zirala ta etzula nai argitaratzerikk. Orregatik, gauza utsa ziralakoa, asmatu ta paperean jarri orduko puskatu egiten zitun askotan. Bilintx'en bertso asko galduta izan bear dute era ortaz". Guztiz, ezagun ditugunak, 37 olerki ta 5 itz-lauzko lantxo dira. Olerkietan zortzikok txikia erabili oi zun geienean; txiki au nagusia baiño atsegiñako zitzaion nunbait.

1876'ko uztailaren 22'an il zan gure alerkaria, Madrid'en euskal fueroak kentzeko agindua izenpetu zan egunean bertan. Lur ematera-koan, laguntza aundia izan zan, aideak, adiskideak..., gobernadorea eta alkatea ere bai. Santa Mari'ko elizan meza ta ondoren San Bartolomé'ko kanposantura; Teatro zarretik aurrera, soinu-banda batek lagundu zion gorpuari, il soinuak joaz. Geroago Polloe'ra ekarri zituzten ezurrak. Il-obiak, orain, goiko aldean Bilintx'en iduria du, ta bera-txuago onela dio:

"Bilintx!

Donosti maite ontan zure bertsoak entzun genituenok esan genezake Jaunaren miseriak kantatzen joan zifian ezkeroritik zerua zera gozoagoa izango dala".

Orrela bedi, Jainkoaren argi aunditan!

AITA ONAINDIA